

Miasto Toruń

Raport podsumowujący
konsultacje społeczne dotyczące
założeń Szkolnych Budżetów
Partycypacyjnych w Toruniu

Toruń, luty 2026 r.

SPIS TREŚCI

Spis treści	2
Podstawowe informacje	4
Termin	4
Uczestnicy	4
Gospodarz i organizator	4
Przedmiot i cel	5
Działania informacyjne i promocyjne	5
Przebieg konsultacji	6
Koszt przeprowadzenia konsultacji	7
Opinie uczestników konsultacji	8
Informacja o przebiegu spotkań konsultacyjnych	8
Warsztaty młodzieżowe	8
Fundamenty szkolnego budżetu partycypacyjnego z perspektywy młodzieży	9
Wnioski wypracowane przez młodzież	10
Inne zagadnienia	12
Podsumowanie rekomendowanych rozwiązań	12
Warsztaty dla dorosłych	13
Fundamenty szkolnego budżetu partycypacyjnego z perspektywy dorosłych	14
Trzy modele wypracowane podczas warsztatów	15
Rekomendacje z warsztatów	17
Spotkanie otwarte	18
Rekomendacje ze spotkania otwartego	20
Propozycje zgłoszone za pośrednictwem poczty elektronicznej	22
Rekomendacje działań strategicznych	24
Przygotowanie i uruchomienie pilotażu	24
Określenie roli miasta jako właściciela procesu	24

Zapewnienie stabilnych ram finansowych	25
Rozwój funkcji edukacyjnej	25
Wprowadzenie systemu monitoringu i ewaluacji	26
Opracowanie merytoryczne raportu	27

PODSTAWOWE INFORMACJE

Termin

Konsultacje społeczne dotyczące założeń Szkolnych Budżetów Partycypacyjnych trwały od 1 grudnia do 31 grudnia 2025 r. W ramach procesu konsultacyjnego odbyły się:

- dwa spotkania tematyczne (**9 grudnia**): warsztaty młodzieżowe „Szkolny Budżet Idealny” oraz warsztaty skierowane do osób dorosłych „Jak zorganizować Szkolny Budżet Partycypacyjny w Toruniu?”, poświęcony wypracowaniu rozwiązań organizacyjnych i proceduralnych,
- otwarte spotkanie konsultacyjne (**11 grudnia**), podczas którego zaprezentowano wstępne wnioski z warsztatów oraz wspólnie dopracowano rekomendacje do modelu szkolnego budżetu partycypacyjnego,
- **od 1 do 19 grudnia** mieszkańcy mogli zgłaszać swoje opinie i propozycje w formie pisemnej drogą elektroniczną oraz tradycyjną.

Uczestnicy

Łącznie w procesie konsultacyjnym wzięło udział **50 uczestników**. W warsztacie skierowanym do osób dorosłych uczestniczyli nauczyciele oraz pracownicy toruńskich szkół podstawowych i ponadpodstawowych - łącznie 14 osób. W warsztacie młodzieżowym udział wzięło 20 uczniów i uczennic reprezentujących szkoły podstawowe i ponadpodstawowe. W działaniach warsztatowych uczestniczył również przedstawiciel Młodzieżowej Rady Miasta Torunia. W otwartym spotkaniu konsultacyjnym udział wzięło 15 przedstawicieli toruńskich szkół, Młodzieżowej Rady Miasta Torunia oraz Biura Dialogu i Innowacji Miejskich Urzędu Miasta Torunia.

Gospodarz i organizator

Gospodarzem konsultacji społecznych prowadzonych był **Prezydent Miasta Torunia**, a organizatorem procesu Biuro Dialogu i Innowacji Miejskich Urzędu

Miasta Torunia we współpracy z Pracownią Zrównoważonego Rozwoju, przy wsparciu merytorycznym Fundacji Pole Dialogu.

Przedmiot i cel

Przedmiotem konsultacji społecznych były **założenia wprowadzenia szkolnych budżetów partycypacyjnych** w toruńskich szkołach.

Celami procesu było zebranie **opinii i potrzeb interesariuszy oraz propozycji rozwiązań** organizacyjnych i proceduralnych dotyczących funkcjonowania szkolnych budżetów partycypacyjnych (SBP), **rozpoznanie gotowości środowisk szkolnych** do wdrażania nowych narzędzi partycypacyjnych, wypracowanie rekomendacji stanowiących punkt odniesienia do **projektowania pilotażu w ramach Toruńskiego Laboratorium Miejskiego**, a także określenie możliwych modeli operacyjnych, uwzględniających rolę szkoły, Gminy oraz ewentualnego operatora zewnętrznego.

Konsultacje przeprowadzono jako dialog umożliwiający zestawienie perspektywy młodzieży z doświadczeniem kadry pedagogicznej i administracji publicznej w celu stworzenia elastycznego i możliwego do wdrożenia modelu szkolnego budżetu partycypacyjnego w warunkach Torunia. Zakładanym efektem konsultacji miał być zestaw rekomendacji dla pilotażowego wdrożenia SBP w Toruniu oraz propozycje działań strategicznych na rzecz systemowego rozwoju mechanizmów partycypacji młodzieży w środowisku szkolnym i miejskim.

Działania informacyjne i promocyjne

Konsultacjom społecznym towarzyszyły działania informacyjne skierowane do toruńskich szkół podstawowych i ponadpodstawowych, środowisk młodzieżowych, instytucji miejskich oraz organizacji działających na rzecz dzieci i młodzieży.

Do działań informacyjnych oraz promocji procesu wykorzystano serwisy informacyjne Urzędu Miasta Torunia, w tym stronę torun.pl, Biuletyn Informacji Publicznej oraz serwisy poświęcone konsultacjom społecznym. Informacje o konsultacjach publikowane były również w mediach społecznościowych,

w szczególności na profilach w serwisach Facebook, Instagram oraz LinkedIn. Materiały informacyjne były przekazywane mediom lokalnym.

Celem działań informacyjnych było zapewnienie otwartego dostępu do procesu oraz umożliwienie udziału zarówno przedstawicielom instytucji oświatowych, jak i młodzieży zainteresowanej tematyką partycypacji szkolnej.

Rys. 1. Grafika zapraszająca na wydarzenia. Źródło: Pracownia Zrównoważonego Rozwoju.

Celem działań informacyjnych było zapewnienie otwartego dostępu do procesu oraz umożliwienie udziału zarówno przedstawicielom instytucji oświatowych, jak i młodzieży zainteresowanej tematyką partycypacji szkolnej.

Przebieg konsultacji

Proces konsultacji społecznych został podzielony na kilka, uzupełniających się, etapów obejmujących działania warsztatowe, spotkanie otwarte oraz możliwość zgłaszania uwag w formie pisemnej.

Etap warsztatowy. Kluczowym elementem konsultacji były dwa równoległe warsztaty tematyczne, które odbyły się 9 grudnia 2025 r. w Toruńskim Laboratorium

Miejskim. Warsztat młodzieżowy poświęcony był oczekiwaniom uczniów wobec szkolnego budżetu partycypacyjnego, w szczególności zasad udziału, ról uczestników, etapów procesu oraz potencjalnych barier organizacyjnych. Warsztat dla dorosłych, skierowany do nauczycieli, dyrekcji szkół, przedstawicieli administracji publicznej oraz organizacji społecznych, koncentrował się na projektowaniu modelu operacyjnego SBP, obejmującego kwestie organizacyjne, finansowe i proceduralne. Istotnym elementem procesu była wymiana wniosków pomiędzy grupą młodzieżową a grupą dorosłych uczestników.

Spotkanie konsultacyjne. Podczas spotkania zaprezentowano wstępne wyniki prac warsztatowych oraz poddano je dyskusji w szerszym gronie interesariuszy. Celem spotkania było zebranie dodatkowych opinii oraz weryfikacja proponowanych rozwiązań organizacyjnych i modelowych przed opracowaniem rekomendacji końcowych.

Konsultacje pisemne. Równolegle z działaniami warsztatowymi i spotkaniem otwartym prowadzono zbieranie uwag w formie pisemnej, co umożliwiło udział w procesie także osobom nieuczestniczącym bezpośrednio w spotkaniach.

Koszt przeprowadzenia konsultacji

Konsultacje prowadzone były w ramach modelu *konsorcjum dialogu* z Pracownią Zrównoważonego Rozwoju jako partnerem wykonawczym oraz przy wsparciu merytorycznym Toruńskiego Laboratorium Miejskiego. Na podstawie zawartej umowy **Pracownia Zrównoważonego Rozwoju** otrzymała wynagrodzenie w wysokości **19 999,80 zł brutto**. Był to jedyny koszt przeprowadzenia konsultacji i został sfinansowany w ramach planu finansowego Biura Dialogu i Innowacji Miejskich Urzędu Miasta Torunia w ramach zadania *Współpraca z organizacjami pozarządowymi i konsultacje społeczne*.

OPINIE UCZESTNIKÓW KONSULTACJI

Informacja o przebiegu spotkań konsultacyjnych

W trzech spotkaniach realizowanych w ramach procesu konsultacyjnego wzięło udział łącznie 50 uczestników. Uczestnicy rekrutowani byli za pośrednictwem formularza, natomiast spotkanie konsultacyjne miało charakter otwarty i było dostępne dla wszystkich zainteresowanych, bez konieczności wcześniejszej rejestracji. W warsztatach młodzieżowych udział wzięło 20 osób, w warsztatach dla osób dorosłych uczestniczyło 15 osób. W spotkaniu otwartym wzięło udział 15 osób.

Warsztaty młodzieżowe

Warsztaty młodzieżowe przeprowadzono w formacie pracy grupowej. Uczniowie pracowali w pięciu zespołach roboczych – trzech zespołach szkół podstawowych (10 osób) oraz dwóch zespołach szkół ponadpodstawowych (10 osób).

W pierwszej części spotkania moderatorzy przedstawili uczestnikom ideę partycypacji społecznej i mechanizmem szkolnego budżetu partycypacyjnego. Następnie, przeprowadzono diagnozę doświadczeń młodzieży w obszarze współdecydowania w środowisku szkolnym. Pozwoliło to określić postrzegany poziom sprawczości uczniów w funkcjonowaniu szkoły.

W kolejnym etapie zidentyfikowano kluczowe wartości i oczekiwania wobec zasad szkolnego budżetu partycypacyjnego. Uczestnicy wypracowali zestaw reguł bazowych (fundamentów), które powinny stanowić podstawę projektowania regulaminów i rozwiązań operacyjnych w szkołach.

Istotnym elementem procesu była wymiana pomiędzy grupą młodzieżową a grupą dorosłych uczestników konsultacji. Przedstawiono wzajemnie wypracowane założenia, a następnie doprecyzowano je w kierunku możliwych zapisów regulaminowych oraz określenia ról poszczególnych uczestników procesu.

Zdjęcie 1. Uczestnicy warsztatów młodzieżowych w trakcie dyskusji

Fundamenty szkolnego budżetu partycypacyjnego z perspektywy młodzieży.

Na podstawie prac warsztatowych wyodrębniono następujące kluczowe założenia funkcjonowania szkolnego budżetu partycypacyjnego:

- **decyzyjność młodzieży** – wskazano potrzebę zapewnienia realnego wpływu uczniów na podejmowane decyzje. Rolą rodziców, nauczycieli oraz dyrekcji powinno być wsparcie organizacyjne i konsultacyjne, a nie pełnienie funkcji głównych decydentów;
- **podział środków według grup wiekowych** – uczestnicy rozpoznali potrzebę różnicowania budżetu ze względu na wiek uczniów, szczególnie w szkołach podstawowych (np. osobne pule dla klas 1–3 oraz 4–8);

- **elastyczność zasad funkcjonowania** – uczestnicy podkreślili konieczność pozostawienia szkołom możliwości wyboru tematyki projektów oraz modyfikowania zasad w kolejnych latach, w odpowiedzi na zmieniające się potrzeby społeczności szkolnej.

Wnioski wypracowane przez młodzież

Role w procesie:

- **Rada Rodziców:** zaangażowanie rodziców przede wszystkim w działania wspierające realizację projektów oraz zapewnianie zasobów. W szkołach podstawowych rola ta była postrzegana szerzej jako wsparcie merytoryczne i pomoc w ocenie wykonalności pomysłów. W szkołach ponadpodstawowych akcentowano raczej funkcję pośredniczącą pomiędzy uczniami a dyrekcją;
- **dyrekcja szkoły:** organ wykonawczy odpowiedzialny za akceptację regulaminu, organizację procesu głosowania oraz ogłoszenie wyników. Zakres zaangażowania uzależniano od zapisów regulaminowych przyjętych w danej placówce;
- **grono pedagogiczne:** niezbędni w procesie, konieczne określenie zakresu kompetencji już na etapie tworzenia regulaminu;
- **uczniowie i uczennice:** szkolny budżet partycypacyjny powinien stanowić narzędzie samodzielnej realizacji pomysłów młodzieży, a decyzyjność powinna pozostawać po stronie uczniów.

Regulamin, głosowanie i zgłaszanie pomysłów:

- **organizacja głosowania:** postulowano powierzenie organizacji głosowania samorządowi uczniowskiemu lub wybranym przedstawicielom uczniów. Zakładano udział wszystkich zgłoszonych projektów oraz zasadę „jedna osoba – jeden głos”;
- **zgłaszanie projektów przez klasy:** wskazywano model, w którym każda klasa zgłasza jeden pomysł reprezentowany przez wybraną osobę. Po prezentacji propozycji powinien nastąpić weryfikacja i kwalifikacja projektów przez dyrekcję (pod kątem formalnym i finansowym), a następnie głosowanie;

- **skrzynka pomysłów:** proponowano stworzenie stałego kanału zgłaszania inicjatyw uczniowskich, analizowanego przez samorząd uczniowski i poddawanych głosowaniu (w przypadku większej liczby zgłoszeń);
- **zewnętrzna komisja wyborcza:** w części propozycji wskazywano możliwość zaangażowania niezależnego zespołu wspierającego proces wyboru projektów, przy jednoczesnym ograniczeniu roli nauczycieli;
- **regulamin:** postulowano testowanie regulaminu w pilotażu i jego ewaluację przed pełnym wdrożeniem. Zakładano powołanie zespołu roboczego z udziałem uczniów, nauczycieli i dyrekcji oraz możliwość zgłaszania uwag przez społeczność szkolną.

Zdjęcie 2. Uczestnicy warsztatów młodzieżowych w trakcie dyskusji

Inne zagadnienia

Zgłaszano potrzebę zapewnienia szkołom elastyczności organizacyjnej, w tym:

- możliwość podziału środków finansowych według grup wiekowych,
- powiązanie prawa głosu z późniejszym udziałem w realizacji projektu,
- dostosowywanie zasad do zmieniających się potrzeb w kolejnych latach,
- wybór różnych form reprezentacji uczniów w procesie,
- ograniczenie roli dorosłych do nadzoru formalnego przy zachowaniu decyzyjności uczniów.

Silnie akcentowano potrzebę sprawczości młodzieży, rozumianej również jako samodzielna realizacja projektów przez społeczność szkolną.

Podsumowanie rekomendowanych rozwiązań

Uczestnicy proponowali **zapewnienie realnej decyzyjności uczniów w całym procesie** przy wsparciu dorosłych w rolach konsultacyjnych i organizacyjnych. Młodzi mieszkańcy sugerowali:

- oparcie regulaminów na zasadach wypracowanych przez młodzież,
- wprowadzenie elastycznego modelu umożliwiającego aktualizację zasad,
- rozważenie podziału środków według grup wiekowych,
- jednoznaczne określenie ról uczestników procesu,
- zapewnienie powszechności i równości głosu,
- stworzenie różnych kanałów zgłaszania pomysłów,
- testowanie i ewaluację regulaminu przed wdrożeniem,
- ograniczenie roli dorosłych do funkcji formalnych i wspierających.

Szkolny budżet partycypacyjny powinien być traktowany jako proces uczący się, ewoluujący i adaptujący się, możliwy do modyfikowania w kolejnych edycjach przy zachowaniu **nadrzędnej zasady decyzyjności uczniów**.

Warsztaty dla dorosłych

Warsztaty zostały przeprowadzone z udziałem przedstawicieli toruńskich szkół podstawowych i ponadpodstawowych, w tym nauczycieli, dyrektorów placówek oraz pracowników administracyjnych, a także przedstawicieli Urzędu Miasta Torunia. Uczestnicy reprezentowali perspektywę potencjalnych organizatorów i operatorów szkolnych budżetów partycypacyjnych.

Zdjęcie 3. Uczestnicy warsztatów dla dorosłych w trakcie dyskusji

Spotkanie miało charakter warsztatowy i zostało podzielone na dwie części. W pierwszej, dyskutowano główne elementy szkolnego budżetu partycypacyjnego z perspektywy **organizacji procesu w środowisku szkolnym**. Dyskusja dotyczyła znaczenia partycypacji w szkole, zakresu odpowiedzialności poszczególnych grup uczestników, poziomu sprawczości uczniów, przejrzystości procedur oraz warunków niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania narzędzia.

Druga część poświęcona była analizie funkcjonujących modeli szkolnych budżetów partycypacyjnych stosowanych w Polsce i za granicą. Wskazywano ich zalety, ograniczenia oraz uwarunkowania organizacyjne. Szczególną uwagę zwrócono na wykonalność wdrożenia, zakres obciążeń administracyjnych oraz czynniki wpływające na trwałość procesu.

W dalszym etapie uczestnicy pracowali w grupach roboczych nad propozycją możliwego modelu toruńskiego, analizując źródła finansowania, zakres zaangażowania uczestników procesu, rolę operatora oraz cele edukacyjne i społeczne. Przeanalizowano również pełny cykl realizacji budżetu: od podjęcia decyzji o jego uruchomieniu po ewaluację.

Fundamenty szkolnego budżetu partycypacyjnego z perspektywy dorosłych

Na podstawie przeprowadzonych warsztatów wyodrębniono kluczowe założenia projektowania i wdrażania szkolnych budżetów partycypacyjnych:

- **przestrzeń do tworzenia pomysłów:** wskazano potrzebę zapewnienia bezpiecznych warunków do formułowania i rozwijania inicjatyw uczniowskich, obejmujących diagnozę potrzeb oraz wspólną pracę nad rozwiązaniami;
- **współdziałanie społeczności szkolnej:** podkreślono konieczność zaangażowania całej społeczności szkoły (uczniów, nauczycieli, dyrekcji, pracowników szkoły i rodziców) przy zachowaniu roli uczniów jako głównych uczestników procesu;
- **oparcie na realnych zasobach i czytelnych procedurach:** wskazywano na potrzebę planowania budżetu w odniesieniu do dostępnych zasobów finansowych i organizacyjnych oraz stosowania prostych i przejrzystych zasad realizacji projektów;
- **sprawczość i wpływ uczniów:** za kluczowe uznano zapewnienie uczniom faktycznego wpływu na decyzje przy zachowaniu spójności organizacyjnej szkoły.
- **widoczne efekty realizacji:** podkreślono, że realizowane projekty powinny prowadzić do dostrzegalnych zmian w funkcjonowaniu szkoły, a ich rezultaty powinny być komunikowane i możliwe do oceny w kolejnych edycjach.

Trzy modele wypracowane podczas warsztatów

Model 1. Model z operatorem zewnętrznym wspierającym szkoły i Urząd Miasta Torunia. Rozwiązanie zakłada realizację szkolnego budżetu partycypacyjnego przy wsparciu operatora zewnętrznego (organizacji pozarządowej). Proces traktowany jest jako narzędzie edukacyjne i partycypacyjne, a nie wyłącznie mechanizm dystrybucji środków. Szkoła korzysta ze wsparcia organizacyjnego, finansowego i merytorycznego podmiotu zewnętrznego.

- **Operator.** Rolę operatora pełni organizacja pozarządowa odpowiedzialna za obsługę finansową projektów, wsparcie merytoryczne oraz doradztwo realizacyjne. Operator przejmuje część obowiązków formalnych od szkoły. Dopuszcza się funkcjonowanie kilku operatorów równolegle.
- **Uczestnicy.** Proces uznaje uczniów za głównych decydentów, zaś nauczycieli, pracowników szkoły, rodziców i szkolnego koordynatora w rolach wspierających i organizacyjnych.
- **Finanse.** Podstawą finansowania są środki publiczne, uzupełniane wkładem własnym szkoły oraz dodatkowych partnerów. Wkład własny może mieć charakter finansowy lub rzeczowy.
- **Postawy.** Model wzmacnia sprawczość uczniów, promując współpracę i odpowiedzialność społeczną, oraz zakłada powiązanie procesu z edukacją obywatelską.
- **Proces.** Zawiera informowanie społeczności szkolnej, zgłaszanie pomysłów, weryfikację projektów, wybór projektów, realizację i ewaluację, przy stałym wsparciu operatora oraz współpracy z jednostkami miejskimi.

Model 2. Model miejsko-szkolny. Rozwiązanie zakłada wspólną realizację szkolnego budżetu partycypacyjnego przez Gminę i szkołę. Samorząd odpowiada za obsługę finansową, a szkoła za organizację procesu.

- **Operator.** Zespół tworzony przez Urząd Miasta i szkołę. Miasto zapewnia finansowanie i obsługę formalną, szkoła prowadzi działania organizacyjne i administracyjne. Możliwe jest włączenie organizacji pozarządowych.

- **Uczestnicy.** W proces zaangażowani są uczniowie i nauczyciele, a także – zależnie od regulaminu – rodzice, mieszkańcy lub partnerzy zewnętrzni.
- **Finanse.** Opiera się na środkach gminnych z możliwością rozszerzenia o inne źródła.
- **Postawy.** Model sprzyja integracji społeczności szkolnej i lokalnej oraz rozwijaniu kompetencji współpracy i współodpowiedzialności.
- **Proces.** Zawiera zgłaszanie pomysłów, selekcję projektów, dopracowanie koncepcji, głosowanie społeczności szkolnej, realizację oraz ewaluację. Istotnym elementem jest współpraca szkół i wymiana doświadczeń.

Zdjęcie 4. Uczestnicy warsztatów dla dorosłych w trakcie dyskusji

Model 3. Scentralizowany model miejski z Urzędem Miasta jako właścicielem procesu. Rozwiązanie zakłada prowadzenie szkolnego budżetu partycypacyjnego przez Urząd Miasta Torunia jako właściciela procesu. Szkoły realizują działania operacyjne, natomiast ciężar organizacyjny i finansowy pozostaje po stronie administracji samorządowej.

- **Operator.** Urząd Miasta Torunia odpowiedzialny jest za standard, regulamin, szkolenia, weryfikację i rozliczanie projektów. Szkoła prowadzi działania lokalne bez obciążeń administracyjnych.
- **Uczestnicy.** Główną rolę pełnią uczniowie, przy udziale całej społeczności szkolnej i partnerów zewnętrznych.
- **Finanse.** Pochodzi ze środków miejskich z możliwością uzupełnienia o zasoby szkoły i partnerów.
- **Postawy.** Model wzmacnia kompetencje obywatelskie, współpracę i współodpowiedzialność poprzez realizację projektów zespołowych.
- **Proces.** Zawiera zgłaszanie pomysłów, selekcję, głosowanie społeczności szkolnej, przygotowanie formalne projektów, realizację oraz ewaluację prowadzoną we współpracy szkoły i miasta.

Rekomendacje z warsztatów

Na podstawie materiału zebranego w trakcie warsztatów sformułowano zestaw rekomendacji dotyczących projektowania i wdrażania Szkolnego Budżetu Partycypacyjnego w Toruniu:

1. Szkolny budżet partycypacyjny należy traktować przede wszystkim jako **narzędzie edukacyjne i wychowawcze**, służące kształtowaniu postaw obywatelskich, współodpowiedzialności i współpracy uczniów, a nie wyłącznie jako mechanizm dystrybucji środków finansowych.
2. Model realizacji powinien mieć **charakter elastyczny i umożliwiać dostosowanie do specyfiki szkół**, przy jednoczesnym zachowaniu wspólnych ram organizacyjnych i proceduralnych. Dopuszcza się funkcjonowanie równoległych modeli operacyjnych testowanych pilotażowo.
3. Proces powinien być oparty na **realnie dostępnych zasobach finansowych i niefinansowych**, a na etapie planowania należy jednoznacznie określić źródła finansowania oraz zakres wkładu własnego i wsparcia zewnętrznego.
4. Zasadne jest ograniczenie obciążeń administracyjnych szkół poprzez przejęcie obsługi finansowej i formalnej przez miasto lub operatora

zewnątrznego, co umożliwi skoncentrowanie działań na pracy edukacyjnej i animacyjnej.

5. Wskazana jest stała współpraca szkół z Wydziałem Edukacji Urzędu Miasta Torunia lub innym koordynatorem procesu.
6. Proces powinien **angażować całą społeczność szkolną** przy zachowaniu decyzyjnej roli uczniów oraz możliwości udziału nauczycieli, rodziców i partnerów zewnętrznych adekwatnie do charakteru projektów.
7. Rekomenduje się **etapową organizację procesu** obejmującą zgłaszanie pomysłów, selekcję, dopracowanie projektów, głosowanie, realizację oraz ewaluację, z czytelną komunikacją na każdym etapie.
8. Należy zapewnić uczestnikom warunki do rozwijania pomysłów poprzez wsparcie organizacyjne, merytoryczne i narzędziowe umożliwiające przejście od idei do realizacji.
9. **Rezultaty projektów powinny być widoczne**, komunikowane i – w miarę możliwości – mierzalne, tak aby wzmacniały zaufanie do procesu i stanowiły podstawę kolejnych edycji.
10. Zasadne jest sieciowanie współpracy szkół, w szczególności szkolnych koordynatorów, w celu stopniowego doskonalenia toruńskiego modelu szkolnego budżetu partycypacyjnego.

Spotkanie otwarte

Spotkanie konsultacyjne miało na celu rozpoznanie doświadczeń i oczekiwań szkół, identyfikację możliwości wdrożeniowych oraz określenie potencjalnych barier funkcjonowania mechanizmu w warunkach lokalnych. Moderatorzy przedstawili podsumowanie wyników prac warsztatowych i przykładowe modele organizacyjne stosowane w Polsce (obejmujące rozwiązania centralne prowadzone przez samorząd, modele hybrydowe realizowane z udziałem organizacji pozarządowych oraz modele wdrażane bezpośrednio przez szkoły). Pozwoliło to stworzyć wspólny punkt odniesienia dla dalszej dyskusji i osadzić rozmowę w doświadczeniach wdrożeniowych.

W spotkaniu uczestniczyło 15 osób reprezentujących szkoły, Młodzieżową Radę Miasta Torunia oraz Urząd Miasta Torunia. Dyskusja koncentrowała się na doświadczeniach praktycznych szkół oraz na uwarunkowaniach systemowych dotyczących roli miasta, operatora procesu i źródeł finansowania.

- **Doświadczenia szkół.** Przykładem funkcjonującego rozwiązania jest III Liceum Ogólnokształcącego w Toruniu, w którym szkolny budżet partycypacyjny realizowany jest ze środków własnych szkoły. Zwrócono uwagę, że skuteczność mechanizmu nie zależy wyłącznie od wysokości budżetu, lecz od jasnych zasad i wsparcia instytucjonalnego. Podkreślono, że istotą zmiany jest **sposób podejmowania decyzji o wydatkowaniu środków** – przejście na taki, który wprowadza udział uczniów. Wskazano, że projekty niewybrane do realizacji stanowią źródło informacji o potrzebach społeczności szkolnej.
- **Operator procesu.** Uczestnicy wskazywali, że **wybór operatora procesu ma kluczowe znaczenie dla trwałości mechanizmu**. Prowadzenie budżetu wyłącznie przez szkołę uznano za możliwe, lecz obciążające organizacyjnie i zależne od zaangażowania pojedynczych osób. Podkreślono potrzebę systemowego wsparcia ze strony miasta lub organizacji pozarządowej, w szczególności w zakresie koordynacji, standaryzacji oraz ciągłości działań.
- **Finansowanie.** W trakcie spotkania omówiono możliwe źródła finansowania szkolnych budżetów partycypacyjnych. Wskazywano, że w praktyce środki często pochodzą z budżetu szkoły, natomiast wsparcie miejskie pełni funkcję inicjującą i wzmacniającą proces. Rozważano modele finansowania szkolne, mieszane oraz pilotażowe umożliwiające testowanie rozwiązań przed wdrożeniem systemowym.
- **Uczestnicy procesu.** W dyskusji uznano, że **głównymi uczestnikami procesu powinni być uczniowie**, przy jednoczesnym udziale nauczycieli, dyrekcji oraz – w zależności od modelu – rodziców. Zwracano uwagę na zróżnicowane funkcjonowanie samorządów uczniowskich w szkołach oraz potrzebę wyraźnego określenia roli szkolnego koordynatora posiadającego wsparcie dyrekcji i zasoby czasowe do prowadzenia procesu.

- **Postawy i wartość edukacyjna.** Uczestnicy podkreślili, że najważniejszym efektem szkolnego budżetu partycypacyjnego jest proces edukacyjny, a nie same projekty. Wskazywano na jego znaczenie w rozwijaniu kompetencji społecznych, odpowiedzialności, współpracy i dialogu. Mała skala projektów umożliwia młodzieży bezpośrednie doświadczenie sprawczości i konsekwencji podejmowanych decyzji.
- **Gotowość do testowania i dalsze kroki.** Przedstawiciele szkół uczestniczących w spotkaniu potwierdzili gotowość do testowania mechanizmu w praktyce. Wskazano potrzebę realizacji pilotażu umożliwiającego sprawdzenie modeli operacyjnych oraz zebranie doświadczeń koniecznych do zaprojektowania rozwiązania systemowego. **Pilotaż uznano za etap przygotowawczy do wdrożenia szkolnych budżetów partycypacyjnych w skali miejskiej.**

Rekomendacje ze spotkania otwartego

Na podstawie materiału zebranego podczas otwartego spotkania konsultacyjnego sformułowano następujące kierunki działań i rekomendacje dotyczące wdrażania Szkolnych Budżetów Partycypacyjnych w Toruniu:

1. **Wykorzystanie doświadczenia szkół.** Zasadne jest rozwijanie szkolnych budżetów partycypacyjnych na podstawie praktyki i doświadczenia placówek, które już realizują tego typu działania przy wykorzystaniu własnych środków. Doświadczenia te powinny stanowić punkt odniesienia przy projektowaniu rozwiązań systemowych.
2. **Zapewnienie elastyczności modeli organizacyjnych.** Uczestnicy rekomendowali testowanie kilku wariantów realizacyjnych, umożliwiających dostosowanie modelu do poziomu gotowości organizacyjnej i zasobów poszczególnych szkół, zamiast wprowadzania jednego rozwiązania.
3. **Realizacja pilotażu przed wdrożeniem systemowym.** Wdrożenie szkolnych budżetów partycypacyjnych powinno zostać poprzedzone etapem pilotażowym realizowanym z udziałem szkół deklarujących gotowość do

testowania rozwiązań. Pilotaż powinien umożliwić weryfikację modeli operacyjnych oraz identyfikację barier organizacyjnych i finansowych.

4. **Określenie roli miasta jako podmiotu tworzącego ramy procesu.** Rola samorządu powinna koncentrować się na tworzeniu warunków instytucjonalnych, finansowych i organizacyjnych dla funkcjonowania szkolnych budżetów partycypacyjnych, przy jednoczesnym zachowaniu autonomii szkół w zakresie realizacji procesu. Miasto może pełnić funkcję partnera, koordynatora i regulatora działań.
5. **Zróżnicowane źródła finansowania.** Finansowanie szkolnych budżetów partycypacyjnych nie musi opierać się wyłącznie na nowych środkach Gminy. Możliwe jest wykorzystywanie budżetów szkół, wzmacnianych – w miarę możliwości – wsparciem miejskim lub środkami zewnętrznymi. Nawet ograniczone wsparcie finansowe może pełnić funkcję inicjującą proces.
6. **Jasne zasady i czytelny podział ról.** Proces powinien być oparty na prostych i przejrzystych zasadach, z jednoznacznym określeniem odpowiedzialności uczniów, szkoły oraz podmiotów wspierających. Szczególnie istotne jest zapewnienie wsparcia koordynacyjnego po stronie szkoły.
7. **Rola samorządu uczniowskiego i alternatywne formy reprezentacji.** Samorządy uczniowskie mogą odgrywać istotną rolę organizacyjną, jednak nie powinny stanowić jedynego filaru procesu. Należy uwzględnić zróżnicowany stan ich funkcjonowania w szkołach i umożliwić alternatywne formy reprezentacji uczniów.
8. **Wzmocnienie funkcji edukacyjnej szkolnych budżetów partycypacyjnych.** Mechanizm powinien być traktowany przede wszystkim jako narzędzie edukacyjne, umożliwiające rozwój kompetencji obywatelskich, współpracy, dialogu oraz sprawczości młodzieży. Projekty realizowane w ramach budżetu powinny mieć skalę adekwatną do środowiska szkolnego i potrzeb uczniów.
9. **Stopniowe budowanie rozwiązania systemowego.** Uczestnicy proponowali etapowe dochodzenie do modelu systemowego, oparte na doświadczeniach pilotażu, analizie zidentyfikowanych barier oraz wspólnym wypracowywaniu

standardów. Zebrane doświadczenia powinny stanowić podstawę do zaprojektowania trwałego mechanizmu SBP możliwego do wdrożenia w Toruniu w perspektywie długofalowej.

Propozycje zgłoszone za pośrednictwem poczty elektronicznej

W trakcie konsultacji wpłynęło jedno stanowisko przekazane w formie pisemnej, zgłoszone przez Toruńską Radę Kobiet w dn. 9 grudnia 2025 r. Zawierało propozycje rozwiązań wraz z uzasadnieniem oraz odnosiło się do potrzeby kształtowania równościowego i inkluzywnego modelu szkolnych budżetów partycypacyjnych w Toruniu. Wskazano na znaczenie narzędzia w rozwijaniu kompetencji obywatelskich młodzieży oraz wzmacnianiu jakości edukacji demokratycznej w szkołach. Zgłoszone postulaty i rekomendacje zostały uwzględnione w analizie wyników konsultacji i potraktowane zostały w raporcie jako uzupełnienie materiału zebranego podczas spotkań konsultacyjnych.

W rekomendacji zaproponowano:

- wprowadzenie **stałego mechanizmu** funkcjonowania SBP jako procesu cyklicznego, realizowanego corocznie z stabilną pulą środków finansowych;
- zapewnienie **równościowego i inkluzywnego charakteru procesu**, umożliwiającego udział wszystkim uczniom i uczennicom, w tym osobom z grup rzadziej reprezentowanych;
- opracowanie **przejrzystych zasad i czytelnych procedur** obejmujących wszystkie etapy procesu: od zgłaszania pomysłów po realizację projektów;
- **zapewnienie wsparcia miasta w wymiarze finansowym, organizacyjnym i merytorycznym**, w szczególności poprzez materiały edukacyjne, szkolenia oraz działania doradcze;
- **wprowadzenie zróżnicowanych i dostępnych form udziału**, dających możliwość zgłoszenia projektów i głosowania w różny sposób, z uwzględnieniem barier komunikacyjnych i technologicznych;
- **powoływanie szkolnych zespołów lub komitetów SBP** z udziałem uczniów, nauczycieli, dyrekcji i rodziców, przy zachowaniu jasnego podziału ról;

- Wykorzystywanie SBP jako narzędzia edukacyjnego rozwijającego kompetencje obywatelskie, współpracę i współodpowiedzialność;
- Stosowanie działań ograniczających bariery uczestnictwa, w tym działań animacyjnych i informacyjnych oraz form wsparcia angażujących uczniów.
- Wdrażanie mechanizmu w **formule pilotażowej wraz z ewaluacją**, umożliwiającą stopniowe przygotowanie rozwiązania systemowego.

REKOMENDACJE DZIAŁAŃ STRATEGICZNYCH

Poniższe rekomendacje opracowano na podstawie materiału zebranego w trakcie warsztatów, spotkania konsultacyjnego oraz uwag przekazanych w procesie konsultacyjnym. Stanowią one syntetyczne ujęcie kierunków działań możliwych do wdrożenia na etapie uruchomienia i rozwoju Szkolnych Budżetów Partycypacyjnych w Toruniu.

Przygotowanie i uruchomienie pilotażu

Proponowanym jest przeprowadzenie pilotażu Szkolnego Budżetu Partycypacyjnego z udziałem szkół uczestniczących w procesie konsultacyjnym. Realizacja pilotażu wpisana będzie do działań Toruńskiego Laboratorium Miejskiego w planie na 2026 r.

Pilotaż powinien pełnić funkcję etapu testowego, umożliwiającego sprawdzenie rozwiązań organizacyjnych w zróżnicowanych warunkach funkcjonowania szkół oraz zebranie danych do opracowania modelu docelowego. Zakłada się prowadzenie działań w formule wspólnego procesu uczenia się, obejmującego:

- opracowanie wzorcowego regulaminu,
- przygotowanie harmonogramu działań,
- przetestowanie procedur zgłaszania i wyboru projektów,
- analizę barier organizacyjnych i finansowych.

Pilotaż powinien zostać przeprowadzony w krótkim horyzoncie czasowym, umożliwiając ocenę funkcjonowania mechanizmu po zakończeniu roku szkolnego i wykorzystanie wyników do projektowania rozwiązania systemowego.

Określenie roli miasta jako właściciela procesu

Na podstawie uwag uczestników, warto zaproponować założenie, że właścicielem mechanizmu Szkolnego Budżetu Partycypacyjnego będzie Urząd Miasta Torunia, na początkowym etapie poprzez **prototypowanie narzędzia w Toruńskim Laboratorium Miejskim**. Rola miasta powinna obejmować w szczególności:

- zapewnienie ram organizacyjnych i standardów jakości,
- koordynację działań,
- wsparcie merytoryczne szkół,
- przygotowanie i aktualizację narzędzi oraz dokumentacji,
- zapewnienie ciągłości funkcjonowania mechanizmu.

Jednocześnie szkoły powinny zachować autonomię w dostosowaniu sposobu realizacji procesu do lokalnych potrzeb i możliwości. Po zakończeniu etapu pilotażowego rekomenduje się włączenie mechanizmu szkolnego budżetu partycypacyjnego do polityk miejskich jako stałego elementu polityki młodzieżowej i edukacyjnej.

Zapewnienie stabilnych ram finansowych

Proces projektowania rozwiązania wskazał na potrzebę rozpoczęcia prac nad **systemowym finansowaniem Szkolnych Budżetów Partycypacyjnych** po zakończeniu pilotażu i analizie jego wyników. Wsparcie finansowe miasta powinno pełnić funkcję stabilizującą i inicjującą procesy partycypacyjne w szkołach, ograniczając bariery organizacyjne i finansowe.

Zakłada się równoległe wzmacnianie wkładu własnego szkół poprzez:

- wykorzystanie zasobów niefinansowych,
- współpracę z partnerami lokalnymi,
- angażowanie społeczności szkolnej.

W pierwszym etapie należy programem objąć szkoły zainteresowane udziałem, następnie stopniowo rozszerzać narzędzie do poziomu miejskiego.

Rozwój funkcji edukacyjnej

Szkolny Budżet Partycypacyjny powinien być traktowany przede wszystkim jako **narzędzie edukacyjne wspierające rozwój kompetencji obywatelskich**. Warto powiązać narzędzie z działaniami dydaktycznymi szkoły, w tym w obszarach edukacji obywatelskiej, współpracy i współodpowiedzialności.

Miasto powinno zapewnić wsparcie dla kadry pedagogicznej poprzez szkolenia, materiały edukacyjne, narzędzia metodyczne oraz tworzenie sieci wymiany doświadczeń pomiędzy szkołami.

Wprowadzenie systemu monitoringu i ewaluacji

Rekomendacją z konsultacji społecznych jest również **wprowadzenie mechanizmu monitorowania i ewaluacji** już na etapie projektowania Szkolnych Budżetów Partycypacyjnych. System powinien obejmować proste i adekwatne narzędzia badawcze pozwalające oceniać funkcjonowanie procesu oraz identyfikować bariery i dobre praktyki. Dane powinny być zbierane od uczestników procesu (uczniów, szkół oraz administracji) i wykorzystywane do bieżącego doskonalenia regulaminów i procedur. Monitoring i ewaluacja powinny wspierać rozwój szkolnych budżetów partycypacyjnych jako procesu uczącego się, elastycznego i dostosowywanego do potrzeb społeczności szkolnych.

OPRACOWANIE MERYTORYCZNE RAPORTU

Biuro Dialogu i Innowacji Miejskich

Urzędu Miasta Torunia

ul. Wały gen. Sikorskiego 10, 87-100 Toruń

E: bdim@um.torun.pl

T: 56 611 87 04

Pracownia Zrównoważonego Rozwoju

ul. św. Katarzyny 5/3, 87-100 Toruń

E: fundacja@pwr.org.pl